

$$\begin{cases} S^{(k)} \rightarrow S^{(k+1)} \\ x \mapsto \tilde{s}x \end{cases}$$

با توجه به تعریف $S^{(k)}$ و $S^{(k+1)}$ در صورت مسأله به عنوان مجموعه‌ی عناصری از G که ضرب به ترتیب k و $k+1$ تا از اعضای S هستند، خوش تعریف و به دلیل برقرار بودن ویژگی حذف از چپ در گروه G ، یک به یک است. پس $|S^{(k)}| \leq |S^{(k+1)}|$. حال توجه کنید که:

$$0 < |S| = |S^{(1)}| \leq |S^{(2)}| \leq \dots \leq |S^{(n)}| \leq |G| = n$$

پس یا $|S^{(n)}| = n$ و به ناچار $S^{(n)} = G$ که در این حالت زیرگروه بودن $S^{(n)}$ بدیهی است یا اینکه اعداد $|S^{(n)}| \leq \dots \leq |S^{(1)}|$ همگی در $\{1, \dots, n-1\}$ واقع‌اند و بنابراین به ازای $1 \leq k < n$ $|S^{(k)}| = |S^{(k+1)}|$

نشان می‌دهیم که در حالت اخیر، باز هم $S^{(n)}$ زیرگروهی از G خواهد بود. گفتیم

$$\begin{cases} S^{(k)} \rightarrow S^{(k+1)} \\ x \mapsto \tilde{s}x \end{cases}$$

یک به یک است. پس چون $|S^{(k)}| = |S^{(k+1)}| < \infty$ ، پوشا هم خواهد بود، امری که ثابت می‌کند:

(*) اگر $s_1, \dots, s_{k+1} \in S$ ، آن‌گاه $s'_1, \dots, s'_k \in S$ موجودند که $(1 \leq k < n) \cdot s_1 \dots s_{k+1} = \tilde{s} s'_1 \dots s'_k$

در ادامه نشان می‌دهیم که $S^{(n)}$ تحت ضرب بسته است: اگر $s_1, \dots, s_n$ و همچنین $t_1, \dots, t_n$ به S تعلق داشته باشند، با n بار به کار بردن (*)، می‌توان $(s_1 \dots s_n)(t_1 \dots t_n)$ را که حاصل ضرب دو عنصر $S^{(n)}$ است، به ازای $r_1, \dots, r_n \in S$ مناسبی به صورت $\tilde{s}^n r_1 \dots r_n$ نوشت. ولی گروه G ، n عضوی بود و لذا در آن هر عنصر به توان n همانی است. پس:

$$(s_1 \dots s_n)(t_1 \dots t_n) = \tilde{s}^n r_1 \dots r_n = r_1 \dots r_n \in S^{(n)}$$

که اثبات بسته بودن زیرمجموعه‌ی $S^{(n)}$ از گروه G تحت ضرب را تکمیل می‌کند. در نهایت برای نشان دادن اینکه $S^{(n)}$ یک زیرگروه است، باید این را که همانی و وارون هر عنصر از $S^{(n)}$ را در بردارد هم نشان داد. مورد اول بدیهی است، زیرا $\tilde{s} \in S^{(n)} \Leftarrow \tilde{s} \in S$ (برای هر $g \in G$: $g^n = e$) و درباره‌ی دومی، توجه کنید که اگر $y \in S^{(n)}$ ، آن‌گاه به دلیل بسته بودن $S^{(n)}$ تحت ضرب (که در بالا ثابت شد) نگاشت

$$\begin{cases} S^{(n)} \rightarrow S^{(n)} \\ x \mapsto \tilde{y}x \end{cases}$$

پاسخ مسأله‌ها خشایار فیلم

پاسخ ۱. قسمت الف: طبق قضیه‌ی دوم سیلو، هر دو V -زیرگروه سیلو از G مزدوج هستند. پس تعداد V -زیرگروه‌های سیلوی G برابر است با تعداد مزدوج‌های P در G یعنی $[G : N_G(P)] = [G : N]$ (از نمادگذاری معمول استفاده می‌کنیم که در آن برای زیرگروه K از گروه H ، نرمال‌ساز K در H به $N_H(K)$ نشان داده می‌شود.) و بنابراین $[G : N] = 5^0$. برهان خلف: فرض کنید N در G ماکسیمال نباشد. پس زیرگروه M از G موجود است که

$$N \not\subseteq M \not\subseteq G$$

V -زیرگروه سیلوی P از گروه متناهی G مشمول در زیرگروه M از G است و لذا یک V -زیرگروه سیلو از آن خواهد بود. دوباره با به کار بردن قضیه‌ی دوم سیلو، هر دو V -زیرگروه سیلو از M مزدوجند و لذا تعدادشان برابر است با $[M : N_M(P)]$ ، عددی که باید به پیمانه‌ی V هم‌نهشت با یک باشد، چرا که بنابر قضیه‌ی سوم سیلو، تعداد V -زیرگروه‌های سیلوی M به پیمانه‌ی V برابر یک است. از طرف دیگر با توجه به تعریف نرمال‌ساز: $N_M(P) = N_G(P) \cap M$ و بنابراین چون $N_M(P) = N : N_G(P) = N \not\subseteq M$ پس

$$[M : N] \equiv 1 \pmod{V}$$

این در حالی است که $[M, N] \in \{2, 5, 10, 25\}$ ، زیرا به دلیل $N \not\subseteq G$ ، $[M : N]$ باید مقسوم‌علیه‌ای نابدیهی از 5^0 باشد. پس به تناقض رسیده‌ایم و قسمت اول مسأله حل شد.

قسمت ب: $N < Q$ و در نتیجه $N < N_G(Q)$. ولی از قسمت قبل، N در G ماکسیمال است پس یا $N_G(Q) = G$ یا اینکه $N_G(Q) = N$. اگر حالت اول رخ دهد که $Q < G$ و حکم ثابت می‌شود. پس فرض کنید حالت دوم رخ دهد و $N_G(Q) = Q$. یک 5 -زیرگروه از گروه متناهی G است و لذا بنابر قضیه‌ی ای: $[G : Q] \equiv [N_G(Q) : Q] \pmod{5}$ ، که نتیجه می‌دهد: $[N : Q] \equiv [G : Q] \pmod{5}$. ولی چون Q یک 5 -زیرگروه سیلو از N بود: $5 \nmid [N : Q]$ که با هم‌نهشتی‌ای که حاصل شد در تناقض است، چرا که به دلیل $Q < N < G$ ، $[G : Q] = 5^0$ باید $[G : Q]$ را بشمارد.

پاسخ ۲. یک عنصر $\tilde{s}$ از S تثبیت کنید. برای هر عدد طبیعی k ،

مذکور، سمت راست مشمول در سمت چپ است یا به عبارت دیگر می‌توان $f(x)$ را به صورت ترکیب خطی $f^{\vee}(x)$ و $x^n - 1$ با ضرایب در $\mathbb{Z}_r[x]$ نوشت. اثبات این امر حل را تکمیل خواهد کرد. $f(x)$ عاملی از چندجمله‌ای $x^n - 1$ است و بنابراین $g(x) \in \mathbb{Z}_r[x]$ موجود است که $f(x)g(x) = x^n - 1$. دو چندجمله‌ای $f(x)$ و $g(x)$ ، هنگامی که به ضرب عناصر تحویل‌ناپذیر در $\mathbb{Z}_r[x]$ تجزیه شوند (توجه کنید که $\mathbb{Z}_r[x]$ یک U.F.D است.) هیچ عامل تحویل‌ناپذیر مشترکی نخواهند داشت. چرا که در غیر این صورت اگر چندجمله‌ای $h(x) \in \mathbb{Z}_r[x]$ با درجه‌ی مثبت موجود باشد که $h(x)|f(x)$ و $h(x)|g(x)$ ، آن‌گاه $h(x)|f(x)g(x) = x^n - 1$ و این امکان‌پذیر نیست چرا که نتیجه می‌دهد $h(x)|(x^n - 1)' = nx^{n-1} = x^{n-1}$ که در تساوی آخر از این استفاده کردیم که به دلیل فرد بودن n ، در میدان $\mathbb{Z}_r$ ، $n = 1$. پس اگر $f(x)$ و $g(x)$ عامل تحویل‌ناپذیر مشترکی در $\mathbb{Z}_r[x]$ داشته باشند، آن‌گاه x^{n-1} و $x^n - 1$ مقسوم‌علیه مشترکی مانند $h(x)$ با درجه‌ی مثبت دارند که تناقض است. چرا که تساوی $(x^n - 1) - x(x^{n-1}) = 1$ خواهد داد $h(x)|1$. پس نشان دادیم که $f(x)$ و $g(x)$ نسبت به هم اولند. اکنون $P.I.D.$ بودن $\mathbb{Z}_r[x]$ وجود عناصر $r(x), s(x) \in \mathbb{Z}_r[x]$ را که $r(x)f(x) + s(x)g(x) = 1$ را ضرب طرفین در $f(x)$ و به کار بردن $f(x)g(x) = x^n - 1$ خواهیم داشت:

$$r(x)f^{\vee}(x) + s(x)(x^n - 1) = f(x)$$

که نشان می‌دهد $f(x)$ به صورت ترکیب خطی $f^{\vee}(x)$ و $x^n - 1$ با ضرایب در $\mathbb{Z}_r[x]$ قابل بیان است.

پاسخ ۵. اگر $a \in S^1$ دلخواه و G_a پایدارساز a در عمل G بر S^1 باشد یعنی زیرگروه $\{g \in G | g.a = a\}$ ، آن‌گاه می‌دانیم که مدار a در عمل G یعنی $\{g.a | g \in G\}$ ، در تناظر یک‌به‌یک است با مجموعه‌ی همداسته‌های چپ زیرگروه G_a از G . پس چون مدار شامل a متناهی است: $[G : G_a] < \infty$ و لذا اگر برای یک $a \in S^1$ دلخواه، متناهی بودن G_a را نشان دهیم، متناهی بودن G نتیجه می‌شود. بدین منظور S^1 را دایره‌ی واحد در صفحه‌ی مختلط می‌گیریم: $S^1 = \{z \in \mathbb{C} | |z| = 1\}$ و نشان می‌دهیم پایدارساز $a \in S^1$ - که آن را H می‌نامیم- متناهی است. چون در عمل G بر S^1 مدار هر نقطه متناهی است، این درباره‌ی عمل زیرگروه H از آن هم صادق است. پس اگر $g \in H$ دلخواه باشد، همیومورفیسم

$$\begin{cases} f : S^1 \rightarrow S^1 \\ f(x) = g.x \end{cases}$$

اولاً $a \in S^1$ را ثابت نگه می‌دارد و ثانیاً برای هر $x \in S^1$ زیرمجموعه‌ی مرتبه‌ k $\{f^k(x) | k \in \mathbb{N}\}$ (منظور از f^k ، $f \circ \dots \circ f$ است.) متناهی است.

از مجموعه‌ی متناهی $S^{(n)}$ به خودش خوش‌تعریف و هم‌چنین به دلیل ویژگی حذف از چپ، یک‌به‌یک خواهد بود. پس پوشا هم هست. علی‌الخصوص $e \in S^{(n)}$ در برد آن قرار دارد که معادل است با $y^{-1} \in S^{(n)}$.

پاسخ ۳. عنصر دلخواه $x \in R$ را تثبیت کنید. زیرمجموعه‌ی S از R را به صورت زیر تعریف می‌کنیم:

$$S = \{x^i(1 + rx) | i \in \mathbb{N} \cup \{0\}, r \in R\}$$

که در آن x^0 برابر یک حلقه تعریف می‌شود. S یک $m.c.s$ (زیرمجموعه‌ی بسته‌ی ضربی) از R است. چرا که با قرار دادن $i = 0$ و $r = 0 \in R$ در $x^i(1 + rx)$ به سادگی دیده می‌شود که $1 \in R$ را در بردارد و به علاوه تحت ضرب بسته است. زیرا:

$$(x^i(1 + rx))(x^j(1 + sx)) = x^{i+j}(1 + (r + s + rs)x)$$

ادعا می‌کنیم $0 \in S$. در غیر این صورت باید $S \cap \{0\} = \emptyset$ ، امری که با توجه به $m.c.s$ بودن S ، وجود ایده‌آل اول P از R که S را قطع نمی‌کند نتیجه می‌دهد. ولی $x \in S$ و بنابراین $x \notin P$ ولی بنا بر فرض مسأله P به دلیل اول بودن ماکسیمال هم هست و لذا $x \notin P$ نشان می‌دهد که $P + (x) = R$. این وجود $r \in R$ را نتیجه می‌دهد که برای آن $1 + rx \in P$ (چرا که بنا بر $P + (x) = R$ ، می‌توان $1 \in R$ را به صورت جمع مضربی از x و عنصری از P نوشت.) که با $P \cap S = \emptyset$ در تناقض است، زیرا بنا بر تعریف $1 + rx \in S$ در S واقع است. پس ثابت کردیم که $0 \in S$. این با توجه به تعریف S بدان معنی است که به ازای $a \in R$ و $k \in \mathbb{N}$: $x^k(1 + ax) = 0$. حال $x + ax^{\vee}$ پوچ توان است زیرا:

$$(x + ax^{\vee})^k = \underbrace{x^k(1 + ax)}_{=0} (1 + ax)^{k-1} = 0$$

پاسخ ۴. هر ایده‌آل I از حلقه‌ی خارج‌قسمتی $\frac{\mathbb{Z}_r[x]}{(x^n - 1)}$ به ازای ایده‌آلی هم‌چون J از $\mathbb{Z}_r[x]$ با ویژگی $J \subset (x^n - 1)$ ، به صورت $\frac{J}{(x^n - 1)}$ قابل بیان است. ولی اگر $I = \frac{J}{(x^n - 1)}$ ، آن‌گاه $I^{\vee} = \frac{J^{\vee} + (x^n - 1)}{(x^n - 1)}$ و بنابراین برای حل مسأله کافی است نشان داد که برای هر ایده‌آل J از $\mathbb{Z}_r[x]$ که $x^n - 1$ را در برداشته باشد: $J^{\vee} + (x^n - 1) = J$. ولی توجه کنید که $\mathbb{Z}_r$ یک میدان و لذا $\mathbb{Z}_r[x]$ ، یک $P.I.D.$ است. پس ایده‌آل J از $\mathbb{Z}_r[x]$ به ازای یک چندجمله‌ای $f(x) \in \mathbb{Z}_r[x]$ برابر $(f(x))$ خواهد بود و اینکه شامل ایده‌آل $(x^n - 1)$ باشد به معنای $f(x)|x^n - 1$ در حلقه‌ی چندجمله‌ای $\mathbb{Z}_r[x]$ خواهد بود. حال باید نشان داد که $J^{\vee} + (x^n - 1) = J$ یا معادلاً $(f^{\vee}(x)) + (x^n - 1) = (f(x))$. اینکه سمت راست، سمت چپ را دربردارد، بدیهی است چرا که $f(x)$ عامل هردوی $f^{\vee}(x)$ و $x^n - 1$ است. لذا تنها باید ثابت کنیم که در تساوی

(ب) یا آن که $m = -1$ ، h اکیدا نزولی است و از (**):

$$\forall t \in \mathbb{R} : h(t+1) - h(t) = -1$$

نشان می‌دهیم در حالت اول h همانی است و در حالت دوم نگاشت $h(t) = -t$ است. اثبات این، کار را تمام می‌کند. چرا که آن‌گاه از (**), $f : S^1 \rightarrow S^1$ به ترتیب همانی یا $z \mapsto \bar{z}$ خواهد بود. ابتدا حالت (الف) را در نظر می‌گیریم: $h : [0, 1] \rightarrow [0, 1]$ را به $[h(0), h(1)] = [0, 1]$ می‌برد و کافی است نشان داد که بر این بازه همانی است (زیرا همواره $h(t) = 1 - h(t+1)$. اگر این رخ ندهد، $t_0 \in (0, 1)$ موجود خواهد بود که $t_0 \neq h(t_0)$. پس یا $0 < t_0 < h(t_0) < 1$ یا اینکه $0 < h(t_0) < t_0 < 1$. پس با توجه به اکیدا صعودی بودن $h : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ و $h(0) = 0$ و $h(1) = 1$ ، به ترتیب خواهیم داشت $0 < t_0 < h(t_0) < h \circ h(t_0) < h \circ h \circ h(t_0) < \dots < 1$ یا $0 < \dots < h \circ h \circ h(t_0) < h(t_0) < t_0 < 1$. در هر حال نتیجه می‌شود اعضای دنباله‌ی $\{h^n(t_0)\}_{n \in \mathbb{N}}$ ترکیب n -باره‌ی h با خودش را به h^n نمایش داده‌ایم. از عناصر بازه‌ی $(0, 1)$ دوبه‌دو متمایزند. پس با توجه به اینکه تحدید $p : \mathbb{R} \rightarrow S^1$ به $(0, 1)$ یک‌به‌یک است، اعضای دنباله‌ی $\{f^n(e^{\pi i t_0}) = e^{\pi i h^n(t_0)} = p(h^n(t_0))\}_{n \in \mathbb{N}}$ (در این جا دوباره (*) را به کار بردیم) از عناصر S^1 دوبه‌دو متمایزند. این تناقض است، زیرا گفتیم $\{f^k(x) | k \in \mathbb{N}\}$ برای هر $x \in S^1$ متناهی است. پس همانی بودن $h : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ در حالت (الف) ثابت شد. حالت (ب) هم از آن نتیجه می‌شود. چرا که اگر $\tilde{h} : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ با ضابطه‌ی $\tilde{h}(t) = h(-t)$ تعریف شود، تابع پیوسته‌ای خواهد بود که در خواص (الف) صدق می‌کند: به دلیل اکیدا نزولی بودن h اکیدا صعودی است و $\forall t \in \mathbb{R} : \tilde{h}(t+1) - \tilde{h}(t) = 1$ ، زیرا $t \mapsto h(t) - h(t+1)$ متحد با -1 بود. حال کافی است همان استدلال (الف) را برای $\tilde{h} : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ و همیومورفیسم

$$\begin{cases} \tilde{f} : S^1 \rightarrow S^1 \\ \tilde{f}(z) = f(\bar{z}) \end{cases}$$

که به جای f قرار می‌گیرد (و ویژگی‌ای مشابه f دارد: $\{\tilde{f}^k(x) | k \in \mathbb{N}\}$ متناهی است). به کار برد که نشان می‌دهد $\tilde{h}$ همانی و لذا h نگاشت $h(t) = -t$ است. این بررسی حالت (ب) را تکمیل می‌کند. پس نشان دادیم که در عمل G بر $\{z \in \mathbb{C} | |z| = 1\}$ ، $S^1 =$ پایدارساز 1 حداکثر دو عضوی است و این همان‌گونه که در بالا بیان شد، متناهی بودن G را به دست می‌دهد.

پاسخ ۶. حکم را با استقرا بر n ثابت می‌کنیم. نامساوی داده شده در حالت $n = 1$ به $\forall \alpha \in (0, \pi) : \sin \alpha > 0$ تبدیل می‌شود که برقرار است. حال فرض کنید حکم برای $n-1$ درست باشد. به منظور اثبات

نشان خواهیم داد که همیومورفیسم $f : S^1 \rightarrow S^1$ باید همانی یا نگاشت $z \mapsto \bar{z}$ باشد. امری که در صورت اثبات، نشان می‌دهد پایدارساز H از $S^1 \in 1$ متناهی است و بنابراین طبق آنچه که در بالا گفتیم، $|G| < \infty$ را به دست می‌دهد. پس توجه خود را به همیومورفیسم $f : S^1 \rightarrow S^1$ معطوف می‌کنیم. نگاشت

$$\begin{cases} p : \mathbb{R} \rightarrow S^1 \\ p(t) = e^{\pi i t} \end{cases}$$

را نگاشت خارج قسمتی‌ای بگیرید که می‌توان از طریق آن S^1 را با فضای خارج قسمتی $\frac{\mathbb{R}}{\mathbb{Z}}$ یکی گرفت. با ترکیب آن با f ، به نگاشت پیوسته‌ی $f \circ p : \mathbb{R} \rightarrow S^1$ می‌رسیم. به سادگی می‌توان دید که: تابع پیوسته‌ی $h : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ موجود است که $f \circ p = p \circ h$ یا معادلا:

$$(*) \quad \forall t \in \mathbb{R} : f(e^{\pi i t}) = e^{\pi i h(t)}$$

ولی $f, 1 \in S^1$ (توجه کنید که S^1 را دایره‌ی واحد در صفحه‌ی مختلط گرفتیم). را به خودش می‌برد و لذا با قرار دادن $t = 0$ در (*): $h(0) \in \mathbb{Z} \Leftarrow e^{\pi i h(0)} = 1$. بدیهی است که اگر تابع پیوسته‌ی $h : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ با یک عدد صحیح جمع شود، تابع حاصل باز هم (*) را برآورده می‌کند و لذا چون $h(0) \in \mathbb{Z}$ ، بدون کاسته شدن از کلیت می‌توان فرض کرد که $h(0) = 0$. با تبدیل t به $t+1$ در (*), سمت چپ بدون تغییر می‌ماند و بنابراین $h(t+1) - h(t) \in \mathbb{Z}$. پس عدد صحیح m موجود است که

$$(**) \quad \forall t \in \mathbb{R} : h(t+1) - h(t) = m$$

در واقع چون $h(0) = 0$ ، $h(0) \in \mathbb{Z}$ نشان می‌دهد که $h(1) = m$. تحدید p به هر بازه‌ی به شکل $[t_0, t_0 + 1)$ نگاشتی یک‌به‌یک از آن بازه به S^1 به دست می‌دهد و حال با توجه به (*), یک‌به‌یک بودن $f : S^1 \rightarrow S^1$ ایجاب می‌کند که تحدید تابع پیوسته‌ی $h : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ به هر بازه‌ی $[t_0, t_0 + 1)$ یک‌به‌یک شود، امری که تنها وقتی می‌تواند رخ دهد که h اکیدا یکنوا باشد. پس عدد صحیح $m = h(1)$ ناصفر است و به علاوه $|m| \geq 2$ هم رخ نمی‌دهد. چرا که در غیر این صورت با توجه به $h(0) = 0$ ، بنابر قضیه‌ی مقدار میانی $t_0 \in (0, 1)$ ای با $h(t_0) \in \{\pm 1\}$ موجود خواهد بود. پس از (*), $f : S^1 \rightarrow S^1$ ، $e^{\pi i t_0} \neq 1$ را هم علاوه بر $1 \in S^1$ به $1 \in S^1$ می‌برد که با یک‌به‌یک بودن f منافات دارد. پس $m = \pm 1$ و باید یکی از دو حالتی که در ادامه می‌آید برای تابع اکیدا یکنوای $h : \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R}$ (که $h(0) = 0$) رخ دهد:

(الف) یا $m = 1$ و در نتیجه h اکیدا صعودی است و (***) تبدیل

$$\forall t \in \mathbb{R} : h(t+1) - h(t) = 1$$

این در واقع همان ترفیع fop از طریق نگاشت پوششی $p : \mathbb{R} \rightarrow S^1$ است.

k' و در این صورت خواهیم داشت: $\sin nc = \sin 2k'\pi = 0$ در نتیجه:

$$f(c) = \sin c + \frac{1}{2} \sin 2c + \dots + \frac{1}{n-1} \sin (n-1)c$$

که بنابر فرض استقرای مثبت است. حال اگر $c \in A$ ، آن گاه به ازای $k \in \mathbb{Z}$ ای $c = \frac{(2k+1)\pi}{n+1} \in (0, \pi)$ بنابرین باید $0 \leq 2k < n$ و در این صورت خواهیم داشت:

$$\begin{aligned} \sin nc &= \sin (nc - 2k\pi) \\ &= \sin \left(\frac{(2k+1)n\pi}{n+1} - 2k\pi \right) \\ &= \sin \left(\frac{(n-2k)\pi}{n+1} \right) > 0 \end{aligned}$$

پس

$$\begin{aligned} f(c) - \left(\sin c + \frac{1}{2} \sin 2c + \dots + \frac{1}{n-1} \sin (n-1)c \right) \\ = \frac{1}{n} \sin nc > 0 \end{aligned}$$

و این در حالی است که از فرض استقرای

$$\sin c + \frac{1}{2} \sin 2c + \dots + \frac{1}{n-1} \sin (n-1)c > 0$$

که ثابت می‌کند در این حالت هم $f(c) > 0$.

پاسخ ۷. تابع F را به صورت زیر تعریف می‌کنیم:

$$F(a) = \int_0^1 \frac{\ln(ax+1)}{x^2+1} dx$$

پس $F: [0, \infty) \rightarrow \mathbb{R}$ بی‌نهایت بار مشتق‌پذیر است و $F(1)$ همان عددی است که در پی آن هستیم. تلاش می‌کنیم با بررسی این تابع، انتگرال مطلوب را محاسبه کنیم. داریم:

$$F'(a) = \int_0^1 \frac{\partial \left(\frac{\ln(ax+1)}{x^2+1} \right)}{\partial a} dx = \int_0^1 \frac{x}{(ax+1)(x^2+1)} dx$$

در ادامه با تجزیه به کسرهای جزئی خواهیم داشت:

$$\begin{aligned} \frac{x}{(ax+1)(x^2+1)} \\ = \frac{1}{a^2+1} \left(\frac{x}{x^2+1} \right) + \frac{a}{a^2+1} \left(\frac{1}{x^2+1} \right) - \frac{a}{a^2+1} \left(\frac{1}{ax+1} \right) \end{aligned}$$

آن برای n ، تابع f را با تعریف زیر در نظر بگیرید:

$$\begin{cases} f: [0, \pi] \rightarrow \mathbb{R} \\ f(x) = \sin x + \frac{1}{2} \sin 2x + \dots + \frac{1}{n} \sin nx \end{cases}$$

f تابعی مشتق‌پذیر است و لذا اگر مینیمم مطلق f بر $[0, \pi]$ در c رخ دهد، $c \in \{0, \pi\}$ یا اینکه $c \in (0, \pi)$ و $f'(c) = 0$. بنابرین صفرهای f' در $(0, \pi)$ را بررسی می‌کنیم: $f'(x) = \sum_{k=1}^n \cos kx$ بنابرین اگر $c \in (0, \pi)$ چنان باشد که $f'(c) = 0$ ، آن گاه $\sum_{k=1}^n \cos kc = 0$ و این را چون $\sin \frac{c}{2} \neq 0$ (به دلیل $c \in (0, \pi)$)، می‌توان این گونه نوشت:

$$\begin{aligned} 0 &= \sum_{k=1}^n \cos kc \\ &= \frac{1}{2 \sin \frac{c}{2}} \sum_{k=1}^n 2 \cos kc \sin \frac{c}{2} \\ &= \frac{1}{2 \sin \frac{c}{2}} \sum_{k=1}^n \left(\sin \left(kc + \frac{c}{2} \right) - \sin \left(kc - \frac{c}{2} \right) \right) \\ &= \frac{1}{2 \sin \frac{c}{2}} \sum_{k=1}^n \left(\sin \frac{(2k+1)c}{2} - \sin \frac{(2k-1)c}{2} \right) \\ &= \frac{2}{2 \sin \frac{c}{2}} \left(\sin \frac{(2n+1)c}{2} - \sin \frac{c}{2} \right) \end{aligned}$$

پس ریشه‌های f' در $(0, \pi)$ عبارتند از ریشه‌های معادله‌ی $\sin \frac{(2n+1)c}{2} = \sin \frac{c}{2}$ در همان بازه. تساوی اخیر دقیقاً زمانی برقرار می‌گردد که $\frac{(2n+1)c}{2} + \frac{c}{2} = (n+1)c$ یا $\frac{(2n+1)c}{2} - \frac{c}{2} = nc$ باشد. پس اگر قرار دهیم:

$$A = \left\{ \frac{(2k+1)\pi}{n+1} \mid k \in \mathbb{Z}, \frac{(2k+1)\pi}{n+1} \in (0, \pi) \right\}$$

$$B = \left\{ \frac{2k'\pi}{n} \mid k' \in \mathbb{Z}, \frac{2k'\pi}{n} \in (0, \pi) \right\}$$

نتیجه می‌شود که ریشه‌های f' در $(0, \pi)$ عبارتند از اعضای $A \cup B$. حال اگر نشان دهیم که مقادیری که f بر نقاط واقع در $A \cup B$ می‌گیرد مثبت‌اند، حل به اتمام می‌رسد. چرا که گفتیم مینیمم مطلق $f: \mathbb{R} \rightarrow [0, \pi]$ یا در دو سر بازه رخ می‌دهد یا در $c \in (0, \pi)$ که $f'(c) = 0$ یعنی همان نقاط واقع در $A \cup B$ پس چون $f(0) = 0$ ، $f(\pi) = 0$ ، اگر ثابت کنیم که f بر $A \cup B$ مثبت است، نتیجه می‌شود که مینیمم مطلق $f: [0, \pi] \rightarrow \mathbb{R}$ برابر صفر است که در دو سر بازه رخ می‌دهد و لذا

$$\forall x \in (0, \pi): f(x) = \sin x + \frac{1}{2} \sin 2x + \dots + \frac{1}{n} \sin nx > 0$$

که همان حکم استقرای مثبت است. پس به بررسی مقدار f' در $A \cup B$ می‌پردازیم: اگر $c \in B$ ، $c = \frac{2k'\pi}{n} \in (0, \pi)$ ، به ازای یک عدد صحیح

با قرار دادن در تساوی قبلی:

$$\begin{aligned}
 F'(a) &= \int_0^1 \left(\frac{1}{a^x+1} \left(\frac{x}{x^x+1} \right) + \frac{a}{a^x+1} \left(\frac{1}{x^x+1} \right) - \frac{a}{a^x+1} \left(\frac{1}{ax+1} \right) \right) dx \\
 &= \frac{1}{a^x+1} \int_0^1 \frac{x}{x^x+1} dx + \frac{a}{a^x+1} \int_0^1 \frac{1}{x^x+1} dx \\
 &\quad - \frac{1}{a^x+1} \int_0^1 \frac{a}{ax+1} dx \\
 &= \frac{1}{a^x+1} \left(\frac{1}{2} \ln(x^x+1) \Big|_0^1 \right) + \frac{a}{a^x+1} (\arctan x) \Big|_0^1 \\
 &\quad - \frac{1}{a^x+1} (\ln(ax+1)) \Big|_0^1 \\
 &= \frac{\ln 2}{2(a^x+1)} + \frac{\pi a}{4(a^x+1)} - \frac{\ln a+1}{a^x+1}
 \end{aligned}$$

از طرفی، به وضوح $F(0) = 0$ و $F(t) = \int_0^t F'(a) da$ لذا اگر در سمت راست آن چه را که در بالا برای $F'(a)$ حاصل شد قرار دهیم، خواهیم داشت:

$$F(t) = \int_0^t \frac{\ln 2}{2(a^x+a)} da + \int_0^t \frac{\pi a}{4(a^x+1)} da - \int_0^t \frac{\ln a+1}{a^x+1} da$$

اگر قرار دهیم $t = 1$ ، این با توجه به $F(1) = \int_0^1 \frac{\ln(x+1)}{x^x+1} dx$ تبدیل می شود به:

$$\begin{aligned}
 F(1) &= \int_0^1 \frac{\ln 2}{2(a^x+1)} da + \int_0^1 \frac{\pi a}{4(a^x+1)} da - F(1) \Rightarrow F(1) \\
 &= \frac{1}{2} \left(\int_0^1 \frac{\ln 2}{2(a^x+1)} da + \int_0^1 \frac{\pi a}{4(a^x+1)} da \right) \\
 &= \frac{1}{4} \left(\frac{\ln 2}{2} (\arctan a) \Big|_{a=0}^1 + \frac{\pi}{4} \left(\frac{\ln(a^x+1)}{x} \Big|_0^1 \right) \right) \\
 &= \frac{\pi \ln 2}{8}
 \end{aligned}$$

بنابراین انتگرال $\int_0^1 \frac{\ln(x+1)}{x^x+1} dx$ برابر است با $\frac{\pi \ln 2}{8}$.

پاسخ ۸. ویژگی نخست ثابت می کند که تمامی توابع متعلق به $\mathcal{F}$ نامنفی اند و لذا $\forall f \in \mathcal{F} : \int_a^b f(x) dx \geq 0$. پس با انتخاب یک $\epsilon > 0$ دلخواه، برای اثبات حکم مطلوب کافی است نشان داد که $f \in \mathcal{F}$ ای موجود است که $\int_a^b f(x) dx < \epsilon$. برای هر $x \in [a, b]$ دلخواه، چون بنابر ویژگی دوم $\inf_{g \in \mathcal{F}} g(x) = 0$ ، عضوی از $\mathcal{F}$ مانند تابع پیوسته $f: [a, b] \rightarrow \mathbb{R}$ موجود است که $f_x(x) < \frac{\epsilon}{b-a}$. به دلیل پیوستگی، همسایگی باز I_x حول نقطه x در بازه $[a, b]$ موجود است که برای هر $t \in I_x$ داریم: $f_x(t) < \frac{\epsilon}{b-a}$. حال خانواده $\{I_x\}_{x \in [a, b]}$ از بازه های $[a, b]$ ، این بازه را می پوشاند و بنابرین به دلیل فشردگی $[a, b]$ ، متناهی تا از I_x ها $[a, b]$ را می پوشانند: نقاط $x_1, \dots, x_n \in [a, b]$ موجودند که $[a, b] = I_{x_1} \cup \dots \cup I_{x_n}$. پس چون برای هر $1 \leq i \leq n$ ، مقدار تابع $f_{x_i}: [a, b] \rightarrow \mathbb{R}$ در نقاط I_{x_i}

از $\frac{\epsilon}{b-a}$ کمتر بود، $f := \min(f_1, \dots, f_n)$ که با استفاده مکرر از ویژگی دوم به $\mathcal{F}$ تعلق دارد، یک تابع پیوسته $f: [a, b] \rightarrow \mathbb{R}$ خواهد بود که برای آن $\forall t \in [a, b] : f(t) < \frac{\epsilon}{b-a}$ و لذا $\int_a^b f(x) dx < \epsilon$. پس این همان عنصر مطلوب از $\mathcal{F}$ است.

پاسخ ۹. برهان خلف: برای هر $c \in (0, 1)$ داریم $f(c) \neq \int_0^c f(x) dx$. تابع $g: [0, 1] \rightarrow \mathbb{R}$ را به صورت زیر تعریف می کنیم:

$$g(t) = e^{-t} \int_0^t f(x) dx$$

بنابراین $g: [0, 1] \rightarrow \mathbb{R}$ تابعی مشتق پذیر است و $g(0) = 0$. حال فرض خلف نتیجه می دهد که $g(c) \neq 0$ برای هر $c \in (0, 1)$. چرا که اگر این گونه نباشد باید $\int_0^t f(x) dx = e^{-t} f(t)$ بنابر قضیه ی رول در نقطه ای از $(0, 1)$ صفر شود که بنابر فرض خلف امکان پذیر نیست. پس $g(c) \neq 0$ برای هر $c \in (0, 1)$ که علی الخصوص در $c = 1$ نتیجه می دهد $\int_0^1 f(x) dx \neq 0$. بدون کاسته شدن از کلیت و با جایگزین کردن f با $-f$ در صورت لزوم، می توان فرض کرد که $\int_0^1 f(x) dx > 0$. حال توجه کنید که چون بنابر فرض خلف $f(c) \neq \int_0^c f(x) dx$ برای هر $c \in (0, 1)$ ، به دلیل پیوستگی یا باید $\forall t \in (0, 1) : f(t) > \int_0^t f(x) dx$ یا $\forall t \in (0, 1) : f(t) < \int_0^t f(x) dx$ اولی رخ نمی دهد چرا که

$$\int_0^1 f(x) dx > f(1) = 0$$

لاجرم باید گزاره ی دوم صحیح باشد:

$$\forall t \in (0, 1) : f(t) < \int_0^t f(x) dx$$

ولی همان گونه که قبلا دیدیم $g'(t) = e^{-t} (f(t) - \int_0^t f(x) dx)$ و بنابرین $g: [0, 1] \rightarrow \mathbb{R}$ که با $g(t) = e^{-t} \int_0^t f(x) dx$ داده می شد اکیدا نزولی است. اما این هم به تناقض منتهی می گردد، زیرا با توجه به $\int_0^1 f(x) dx > 0 = g(1) = \frac{1}{e} \int_0^1 f(x) dx > g(0) = 0$ این حل را تکمیل می کند.

پاسخ ۱۰. معادله ای که در صورت مسأله داده شده، اطلاعاتی درباره ی چگونگی رفتار تابع حاصل از تحدید h به خطوطی در صفحه که موازی بردار (a, b) هستند به دست می دهد: فرض کنید $(x_0, y_0) \in \mathbb{R}^2$ دلخواه باشد و تابع

$$\begin{cases} f: \mathbb{R} \rightarrow \mathbb{R} \\ f(t) = h(x_0 + at, y_0 + bt) \end{cases}$$

را در نظر بگیرید. به کمک قاعده ی زنجیره ای و معادله ای که در آن صدق می کند:

$$\begin{aligned}
 f'(t) &= a \frac{\partial h}{\partial x}(x_0 + at, y_0 + bt) + b \frac{\partial h}{\partial y}(x_0 + at, y_0 + bt) \\
 &= h(x_0 + at, y_0 + bt) = f(t)
 \end{aligned}$$

پس $f(t) = f(0)e^t$. بنابراین اگر $f(0) = h(x_0, y_0) \neq 0$:

$$\lim_{t \rightarrow +\infty} |h(x_0 + at, y_0 + bt)| = \lim_{t \rightarrow +\infty} |f(t)| = +\infty$$

که با کران دار بودن h در تناقض است. پس مقدار h در نقطه‌ی (x_0, y_0) که به دلخواه انتخاب شده بود صفر است و این حل را تکمیل می‌کند.

پاسخ ۱۱. ابتدا توجه کنید که اگر $T : H \rightarrow H$ خودتوان باشد، یعنی $T^* = T$ ، آن‌گاه $\|T\| \in \{0\} \cup [1, \infty)$. چرا که

$$\|T\| = \|T^*\| \Rightarrow \|T\|^2 \geq \|T\| \Rightarrow \|T\| \geq 1$$

پس برای حل یک طرف مسأله، کافی است نشان دهیم که اگر این عملگر خودالحاق هم باشد، آن‌گاه همواره $\|Tx\| \leq \|x\|$. چرا که در این صورت برقرار بودن این، باید $\|T\| \leq 1$ که به همراه آن‌چه که در بالا بیان شد، نتیجه می‌دهد که نرم عملگر T صفر یا یک است. به منظور اثبات $\|Tx\| \leq \|x\|$ ، توجه کنید که هر $x \in H$ دلخواه را می‌توان به شکل $x = Tx + (x - Tx)$ نوشت و در سمت راست تساوی، بردارهای ظاهر شده بر هم عمودند. زیرا:

$$\langle Tx, x \rangle \stackrel{T^*=T \text{ از}}{=} \langle T(Tx), x \rangle \stackrel{\text{زیرا } T \text{ خودالحاق است}}{=} \langle Tx, Tx \rangle \\ \Rightarrow \langle Tx, x - Tx \rangle = 0$$

بنابراین $x = Tx + (x - Tx)$ نتیجه می‌دهد که:

$$\|x\|^2 = \|Tx\|^2 + \|x - Tx\|^2$$

که آن هم $\|Tx\| \geq \|x\|$ را به دست می‌دهد. برای حل طرف دیگر مسأله باید نشان داد که اگر $T : H \rightarrow H$ خودتوان باشد و $\|T\| \in \{0, 1\}$ ، آن‌گاه T خودالحاق هم خواهد بود. صفر بودن نرم عملگر T به معنای $T \equiv 0$ است که در آن حالت حکم بدیهی است. پس فرض کنید $\|T\| = 1$. عملگر T^* را الحاقی T و $x \in H$ را دلخواه بگیرید. داریم:

$$(x - Tx) - T^*x = (x - T^*x) - Tx$$

در طرفین این تساوی بردارهای ظاهر شده متعامدند:

$$\left\{ \begin{array}{l} \langle x - Tx, T^*x \rangle = \langle x, T^*x \rangle - \langle Tx, T^*x \rangle \\ \stackrel{\text{استفاده از تعریف الحاقی}}{=} \langle Tx, x \rangle - \langle T(Tx), x \rangle \stackrel{T^*=T \text{ از}}{=} 0 \\ \langle x - T^*x, Tx \rangle = \langle x, Tx \rangle - \langle T^*x, Tx \rangle \\ \stackrel{\text{استفاده از تعریف الحاقی}}{=} \langle x, Tx \rangle - \langle x, T(Tx) \rangle \stackrel{T^*=T \text{ از}}{=} 0 \end{array} \right.$$

پس با محاسبه‌ی نرم دو طرف تساوی

$$(x - Tx) - T^*x = (x - T^*x) - Tx$$

گزاره‌ی زیر را خواهیم داشت:

$$\forall x \in H : \|x - Tx\|^2 + \|T^*x\|^2 = \|x - T^*x\|^2 + \|Tx\|^2$$

اکنون به جای x را با Tx جایگزین می‌کنیم و با استفاده‌ی مجدد از خودتوان بودن T ، خواهیم داشت:

$$\|T^*(Tx)\|^2 = \|Tx - T^*(Tx)\|^2 + \|Tx\|^2$$

ولی می‌دانیم که نرم هر عملگری با الحاقی‌اش برابر است و بنابراین همانند T برای T^* هم $\|T^*\| = 1$ که نشان می‌دهد در تساوی اخیر: $\|T^*(Tx)\| \leq \|Tx\|$ و با توجه به تساوی مذکور، این تنها وقتی می‌تواند برقرار باشد که جمله‌ی $\|Tx - T^*(Tx)\|^2$ صفر شود. پس $Tx = T^*(Tx)$ و در نتیجه $T = T^* \circ T$. ولی $T = T^* \circ T$ عملگری خودالحاق بر فضای هیلبرت H است و بنابراین T هم باید چنین باشد.

پاسخ ۱۲. با توجه با مفروضات مسأله، می‌توان چندجمله‌ای $p(z)$ را این‌گونه نوشت:

$$p(z) = A \prod_{i=1}^n (z - \alpha_i) \quad A \neq 0, \forall 1 \leq i \leq n : |\alpha_i| < 1$$

بنابراین $p^*(z)$ برابر خواهد بود با:

$$p(z) = A \prod_{i=1}^n (z - \alpha_i) \\ \Rightarrow p\left(\frac{1}{\bar{z}}\right) = A \prod_{i=1}^n \left(\frac{1}{\bar{z}} - \alpha_i\right) = \bar{A} \prod_{i=1}^n \left(\frac{1}{z} - \bar{\alpha}_i\right) \\ \Rightarrow p^*(z) = z^n p\left(\frac{1}{\bar{z}}\right) = \bar{A} \prod_{i=1}^n (1 - z\bar{\alpha}_i)$$

پس چندجمله‌ای‌های $p(z)$ و $p^*(z)$ به صورت به ترتیب $A \prod_{i=1}^n (z - \alpha_i)$ و $\bar{A} \prod_{i=1}^n (1 - z\bar{\alpha}_i)$ تجزیه شدند. حال نکته‌ی ساده‌ی زیر نتیجه می‌دهد که $|p^*(z)| < |p(z)|$ هرگاه $|z| > 1$:

(*) اگر هر دو عدد مختلط z و α چنان باشند که $|z| > 1$ و $|\alpha| < 1$ ، آن‌گاه $|z - \alpha| < |z - \bar{\alpha}|$.

برای دیدن دلیل درستی (*)، داریم:

$$\begin{aligned} & |z - \alpha|^2 - |z - \bar{\alpha}|^2 \\ &= (|z|^2 + |\alpha|^2 - 2\operatorname{Re}(z\bar{\alpha})) - (|z|^2 + |\bar{\alpha}|^2 - 2\operatorname{Re}(\bar{\alpha}z)) \\ &= |z|^2 + |\alpha|^2 - 1 - |z|^2 - |\alpha|^2 \\ &= -(|z|^2 - 1)(|\alpha|^2 - 1) \geq 0 \end{aligned}$$

به کار بردن (*) و با توجه به تجزیه‌هایی که برای $p(z)$ و $p^*(z)$ ارائه گردید، نشان می‌دهد که:

$$(**) \forall z \in \mathbb{C} : |z| > 1 \Rightarrow |p^*(z)| < |p(z)|$$

حال $\epsilon > 0$ را دلخواه بگیرید. از (**)، دو چندجمله‌ای $p(z)$ و $p^*(z)$ بر خم $|z| = 1 + \epsilon$ نامساوی $|p^*(z)| < |p(z)|$ را برآورده می‌کنند و لذا از قضیه‌ی ریشه تعداد ریشه‌های $p(z)$ و $p^*(z)$

با حساب تکرار در گوی باز $\{z \in \mathbb{C} \mid |z| < 1 + \epsilon\}$ یکی است. ولی از فرض مسأله، تمامی n ریشه‌ی $p(z)$ با حساب تکرار، در گوی باز واحد واقعند. پس $p(z) + p^*(z)$ که یک چندجمله‌ای از درجه حداکثر n است ($p(z)$ و $p^*(z)$ هر دو از درجه‌ی n بودند). با حساب تکرار در $\{z \in \mathbb{C} \mid |z| < 1 + \epsilon\}$ ، n ریشه دارد. امری که نتیجه می‌دهد این چندجمله‌ای خارج گوی باز به شعاع $1 + \epsilon$ حول مبدا ریشه ندارد. پس با توجه به دلخواه بودن $\epsilon > 0$ ، باید تمامی ریشه‌های $p(z) + p^*(z)$ در گوی بسته‌ی واحد واقع شوند.

پاسخ ۱۳. برای زیرمجموعه‌ی دلخواه A از $\mathbb{N}$ تعریف می‌کنیم:

$$f(A) = \{a + 1 \mid a \in A\}$$

لذا $x - 1 \in A \iff x \in f(A)$ پس طبق روش ساختن S_{n+1} از روی S_n در صورت مسأله، عدد طبیعی دلخواه x به S_{n+1} تعلق دارد، اگر و تنها اگر در دقیقاً یکی از S_n و $f(S_n)$ واقع باشد. پس $S_{n+1} = S_n \Delta f(S_n)$ که در آن Δ نمایان‌گر تفاضل متقارن دو زیرمجموعه از اعداد طبیعی است. به سادگی می‌توان تحقیق کرد که $\mathcal{P}(\mathbb{N})$ (مجموعه‌ی تمامی زیرمجموعه‌های $\mathbb{N}$) با عمل Δ یک گروه آبدلی تشکیل می‌دهد که عنصر همانی در آن $\emptyset$ ، مرتبه‌ی سایر عناصر دو و $(\mathcal{P}(\mathbb{N}), \Delta) \rightarrow (\mathcal{P}(\mathbb{N}), \Delta)$ در این ساختار گروهی یک همریختی است: $f(A \Delta B) = f(A) \Delta f(B)$. به کمک این موارد، با استقرا نشان خواهیم داد که:

$$\forall n, k \geq 0; S_{n+2^k} = S_n \Delta f^{2^k}(S_n)$$

که در آن منظور از f^i ، $f \circ f \circ \dots \circ f$ مرتبه i است. $S_{n+2^k} = S_n \Delta f^{2^k}(S_n)$ را با استقرا بر $k \geq 0$ ثابت می‌کنیم: این در حالت $k = 0$ همان $S_{n+1} = S_n \Delta f(S_n)$ است که در بالا بیان شد و با فرض درستی $S_{n+2^k} = S_n \Delta f^{2^k}(S_n)$ داریم:

$$\forall A, B \subset \mathbb{N} : f(A \Delta B) = f(A) \Delta f(B)$$

$$\Rightarrow f^{2^k}(S_{n+2^k}) = f^{2^k}(S_n \Delta f^{2^k}(S_n))$$

$$= f^{2^k}(S_n) \Delta f^{2^k+1}(S_n)$$

حال از فرض استقرا

$$S_{n+2^k} = S_n \Delta f^{2^k}(S_n)$$

و

$$S_{n+2^{k+1}} = S_{n+2^k} \Delta f^{2^{k+1}}(S_{n+2^k})$$

با ترکیب این موارد

$$\begin{aligned} S_{n+2^{k+1}} &= S_{n+2^k} \Delta f^{2^{k+1}}(S_{n+2^k}) \\ &= (S_n \Delta f^{2^k}(S_n)) \Delta (f^{2^k}(S_n) \Delta f^{2^{k+1}}(S_n)) \\ &= (S_n \Delta f^{2^{k+1}}(S_n)) \Delta \underbrace{(f^{2^k}(S_n) \Delta f^{2^{k+1}}(S_n))}_{= \emptyset} \\ &= S_n \Delta f^{2^{k+1}}(S_n) \end{aligned}$$

که تساوی مطلوب را به دست می‌دهد. در نتیجه برای هر $k \geq 0$: $f^{2^k}(S_0) = \{2^k + a \mid a \in S_0\}$. طبق تعریف f : $f^{2^k}(S_0) = \{2^k + a \mid a \in S_0\}$ و بنابراین به دلیل متناهی بودن S_0 ، اگر k به اندازه‌ی کافی بزرگ باشد: $S_0 \cap f^{2^k}(S_0) = \emptyset$ و لذا در بالا تفاضل متقارن به اجتماع تبدیل می‌گردد:

$$S_{2^k} = S_0 \cup f^{2^k}(S_0) = S_0 \cup \{2^k + a \mid a \in S_0\}$$

برای k های به اندازه‌ی کافی بزرگ. این حکم خواسته شده را ثابت می‌کند.

پاسخ ۱۴. ایده‌ی حل مسأله آن است که به دنبال رابطه‌ای بازگشتی باشیم که x_{n+2} را به صورت ترکیب خطی x_n و x_{n+1} با ضرایب ثابت بیان کند. بررسی چندجمله‌ی ابتدایی، نامزدی برای چنین رابطه‌ی بازگشتی‌ای ارائه می‌دهد: $x_2 = 26$ و $x_3 = 136$ را می‌توان به صورت به ترتیب $6 \times 1 - 4 \times 5 - 4 \times 6$ و $6 \times 5 - 4 \times 6 - 4 \times 136$ نوشت. بررسی جمله‌ی $x_4 = 712$ هم احتمال برقراری چنین نظمی را تقویت می‌کند: $6 \times 26 - 4 \times 136 - 4 \times 712 = 6 \times x_3 - 4 \times x_2$. پس حدس می‌زنیم که $x_{n+2} = 6x_{n+1} - 4x_n$. $\forall n \geq 0$. اگر این برقرار باشد، x_n باید به ازای ضرایب مناسب α, β با $x_n = \alpha(3 + \sqrt{5})^n + \beta(3 - \sqrt{5})^n$ (توجه کنید که $3 \pm \sqrt{5}$ ریشه‌های معادله‌ی $0 = \lambda^2 - 6\lambda + 4$ هستند.) و با توجه به $x_0 = 1$ و $x_1 = 5$ ، با حل یک دستگاه دو معادله و دو مجهول به سادگی می‌توان دید که $\alpha = \frac{5+2\sqrt{5}}{10}$ و $\beta = \frac{5-2\sqrt{5}}{10}$. پس می‌توانیم حدس خود درباره‌ی این دنباله را این‌گونه بنویسیم:

$$\forall n \geq 0 : x_n = \frac{5+2\sqrt{5}}{10}(3+\sqrt{5})^n + \frac{5-2\sqrt{5}}{10}(3-\sqrt{5})^n$$

که در ادامه آن را با استقرا بر $n \geq 0$ ثابت می‌کنیم و این مسئله را حل خواهد کرد:

$$x_{2007} = \frac{5+2\sqrt{5}}{10}(3+\sqrt{5})^{2007} + \frac{5-2\sqrt{5}}{10}(3-\sqrt{5})^{2007}$$

با توجه به روش انتخاب α و β در بالا، فرمول مذکور برای x_0 و x_1 برقرار است و تنها کافی است با فرض صحت آن برای x_n نشان داد که x_{n+1} هم با این فرمول داده می‌شود. با توجه به رابطه‌ی بازگشتی

داده شده در صورت مسأله داریم:

$$\begin{aligned}
 x_{n+1} &= 3x_n + \lfloor \sqrt{5}x_n \rfloor = \lfloor (3 + \sqrt{5})x_n \rfloor \\
 &= \lfloor (3 + \sqrt{5}) \left(\frac{5 + 2\sqrt{5}}{10} (3 + \sqrt{5})^n + \frac{5 - 2\sqrt{5}}{10} (3 - \sqrt{5})^n \right) \rfloor \\
 &= \lfloor \frac{5 + 2\sqrt{5}}{10} (3 + \sqrt{5})^{n+1} + \frac{5 - 2\sqrt{5}}{10} (3 + \sqrt{5})(3 - \sqrt{5})^n \rfloor \\
 &= \overbrace{\left[\frac{5 + 2\sqrt{5}}{10} (3 + \sqrt{5})^{n+1} + \frac{5 - 2\sqrt{5}}{10} (3 - \sqrt{5})^{n+1} \right]}^{\in \mathbb{Z}} \\
 &\quad + \frac{5 - 2\sqrt{5}}{10} (2\sqrt{5})(3 - \sqrt{5})^n \\
 &= \frac{5 + 2\sqrt{5}}{10} (3 + \sqrt{5})^{n+1} + \frac{5 - 2\sqrt{5}}{10} (3 - \sqrt{5})^{n+1} \\
 &\quad + \overbrace{\left[(\sqrt{5} - 2)(3 - \sqrt{5})^n \right]}^{\in (\cdot, 1)} \\
 &= \frac{5 + 2\sqrt{5}}{10} (3 + \sqrt{5})^{n+1} + \frac{5 - 2\sqrt{5}}{10} (3 - \sqrt{5})^{n+1}
 \end{aligned}$$

که حکم استقرا را ثابت می‌کند.

پاسخ ۱۵. نشان می‌دهیم چنین تابعی وجود دارد. $\mathcal{P}(N)$ را مجموعه‌ی همه‌ی زیرمجموعه‌های $\mathbb{N}$ می‌گیریم و تعریف می‌کنیم:

$$S := \{A \in \mathcal{P}(N) \mid \forall k \in \mathbb{N} : |A \cap \{2k-1, 2k\}| = 1\}$$

تابع $\phi : S \rightarrow \mathcal{P}(\mathbb{N})$ را با ضابطه‌ی $\phi(A) = \{k \in \mathbb{N} \mid 2k-1 \in A\}$ در نظر بگیرید. این تابع یک به یک و پوشاست. زیرا به سادگی می‌توان تحقیق کرد که

$$\begin{cases} \phi' : \mathcal{P}(\mathbb{N}) \rightarrow S \\ \phi'(X) = \{2k-1 \mid k \in X\} \cup \{2k \mid k \in \mathbb{N} - X\} \end{cases}$$

وارون آن است. بنابراین $\phi : S \rightarrow \mathcal{P}(\mathbb{N})$ یک به یک و پوشاست، امری که ثابت می‌کند کاردینال S با $\mathcal{P}(\mathbb{N})$ و لذا مجموعه‌ی اعداد حقیقی یکی است (چرا که می‌دانیم کاردینال مجموعه‌ی تمامی زیرمجموعه‌های $\mathbb{N}$ یا همان $\mathcal{P}(\mathbb{N})$ ، با کاردینال $\mathbb{R}$ یکی است.) و بنابراین یک تابع یک به یک و پوشای $\psi : \mathbb{R} \rightarrow S$ موجود است. برای هر $x \in \mathbb{R}$ ، زیرمجموعه‌ی $\psi(x)$ از $\mathbb{N}$ را به A_x نمایش می‌دهیم. پس با توجه به یک به یک بودن ψ ، خانواده‌ی از زیرمجموعه‌های $\{A_x\}_{x \in \mathbb{R}}$ است که برای هر $x \in \mathbb{R}$ ، $A_x \in S$ و به علاوه $A_x \neq A_y$ هرگاه $x \neq y$ دو عدد حقیقی باشند. پس اگر $x \neq y$ ، باید $A_x \not\subseteq A_y$. چرا که در غیر این صورت اگر $A_x \subset A_y$ ، برای هر $k \in \mathbb{N}$ باید $A_x \cap \{2k-1, 2k\} \subset A_y \cap \{2k-1, 2k\}$ و بنابراین از تعریف S ، در شمول اخیر دو مجموعه‌ی ظاهر شده تک عضو‌اند و در نتیجه باید مساوی باشند. پس اگر $A_x \subset A_y$ ، آن‌گاه مجموعه‌ی A_x و A_y از اعداد طبیعی برابرند در حالی که گفتیم این

با توجه به $x \neq y$ نمی‌تواند رخ دهد. پس در خانواده‌ی $\{A_x\}_{x \in \mathbb{R}}$ از زیرمجموعه‌های اعداد طبیعی، هیچ عضوی شامل دیگری نیست و در نتیجه $A_x - A_y \neq \emptyset$ برای هر دو عدد حقیقی متمایز x و y . پس اصل انتخاب وجود یک تابع $g : \{(x, y) \in \mathbb{R}^2 \mid x \neq y\} \rightarrow \mathbb{N}$ را نتیجه می‌دهد، با این ویژگی که $g(x, y) \in A_x - A_y$. حال تابع مطلوب $f : \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{N}$ را به کمک g این‌گونه می‌سازیم:

$$\begin{cases} f : \mathbb{R}^2 \rightarrow \mathbb{N} \\ f(x, y) = \begin{cases} g(x, y) + 1 & \text{اگر } x \neq y \\ 1 & \text{در غیر این صورت} \end{cases} \end{cases}$$

در نهایت برقراری ویژگی موردنظر را برای این تابع تحقیق می‌کنیم: از تعریف فوق و با توجه به اینکه مقادیر g مثبت بودند، $f(x, y) \geq 1$ با تساوی دقیقاً در حالتی که $x = y$. پس در اثبات $f(x, y) = f(y, z) \Rightarrow x = y = z$

می‌توان فرض کرد که $x \neq y$ و $x \neq z$ و $y \neq z$ ولی در چنین حالتی، چرا که از خواص g ، $g(x, y)$ و $g(y, z)$ به زیرمجموعه‌های به ترتیب $A_x - A_y$ و $A_y - A_z$ تعلق دارند که زیرمجموعه‌هایی مجزایند. پس $f(x, y) = f(y, z)$ تنها می‌تواند در حالتی رخ دهد که $x = y$ و $y = z$.

پاسخ ۱۶. قرار دهید $\omega = e^{\frac{2\pi i}{3}}$. حال داریم:

$$\begin{cases} (\omega A + B)(\omega^2 A + B) = \overbrace{\omega^2 A^2 + B^2}^{=AB} + \omega AB + \omega^2 BA \\ = \overbrace{(1 + \omega)}^{=-\omega^2} AB + \omega^2 BA = \omega^2 (BA - AB) \\ (\omega^2 A + B)(\omega A + B) = \overbrace{\omega^2 A^2 + B^2}^{=AB} + \omega^2 AB + \omega BA \\ = \overbrace{(1 + \omega^2)}^{=-\omega} AB + \omega BA = \omega (BA - AB) \end{cases}$$

بنابراین باید در ترمینان سمت راست این دو تساوی یکسان باشد که نتیجه می‌دهد:

$$\begin{aligned}
 \det(\omega^2 (BA - AB)) &= \det(\omega (BA - AB)) \\
 \Rightarrow \omega^{2n} \det(BA - AB) &= \omega^n \det(BA - AB) \\
 \xrightarrow{AB-BA \text{ وارون پذیر}} \omega^{2n} &= \omega^n
 \end{aligned}$$

که با توجه به $\omega = e^{\frac{2\pi i}{3}}$ تنها وقتی می‌تواند رخ دهد که $3 \mid n$.

پاسخ ۱۷. قسمت الف) $A \in M_n(\mathbb{C})$ را دلخواه بگیرید. بدیهی است که با مزدوج کردن A بعد زیرفضای $C(A)$ تغییر نمی‌کند، زیرا

ماتریس‌های قطری خواهد بود. چرا که برای یک ماتریس $n \times n$ دلخواه مانند $B = [b_{ij}]_{1 \leq i, j \leq n}$ ، به سادگی می‌توان دید که:

$$DB - BD = \begin{bmatrix} \alpha_1 & \cdots & \circ \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ \circ & \cdots & \alpha_n \end{bmatrix} [b_{ij}]_{1 \leq i, j \leq n} - [b_{ij}]_{1 \leq i, j \leq n} \begin{bmatrix} \alpha_1 & \cdots & \circ \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ \circ & \cdots & \alpha_n \end{bmatrix} = [(\alpha_i - \alpha_j)b_{ij}]_{1 \leq i, j \leq n}$$

و لذا به دلیل دویبدو متمایز بودن $\alpha_1, \dots, \alpha_n$

$$DB = BD \iff [(\alpha_i - \alpha_j)b_{ij}]_{1 \leq i, j \leq n} = \circ$$

منوط است به آن که $b_{ij} = \circ$ هرگاه $i \neq j$ یا معادلا B قطری باشد. پس $C(D)$ زیرفضای متشکل از ماتریس‌های قطری در $M_n(\mathbb{C})$ و لذا n بعدی است.

قسمت ب) دوباره مشابه قسمت قبل، A را در فرم ژردان می‌گیریم:

$$A = \begin{bmatrix} J_1 & \circ & \cdots & \circ \\ \circ & J_2 & \cdots & \circ \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ \circ & \circ & \cdots & J_k \end{bmatrix}_{n \times n}$$

و با همان نمادگذاری‌های قبلی کار می‌کنیم: J_i بلوک ژردان $m_i \times m_i$ با مقدار ویژه λ_i از A در امتداد قطر است و $\sum_{i=1}^k m_i = n$. در حل قسمت (الف) گفتیم که می‌توان جمع مستقیم زیرفضاهای $1 \leq i \leq k, C(J_i) = \{B \in M_{m_i}(\mathbb{C}) | J_i B = B J_i\}$

را - که دیدیم فضایی n بعدی است - از طریق نگاشت

$$\left\{ \begin{array}{l} \oplus_{i=1}^k C(J_i) \rightarrow C(A) \\ (B_i)_{1 \leq i \leq k} \mapsto \begin{bmatrix} B_1 & \circ & \cdots & \circ \\ \circ & B_2 & \cdots & \circ \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ \circ & \circ & \cdots & B_k \end{bmatrix} \end{array} \right.$$

در $C(A)$ نشاندهنده. بنابراین در این حالت که $C(A)$ n -بعدی است، این نگاشت باید یکریختی باشد. امری که به ویژه ثابت می‌کند هر ماتریسی که با

$$A = \begin{bmatrix} J_1 & \circ & \cdots & \circ \\ \circ & J_2 & \cdots & \circ \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ \circ & \circ & \cdots & J_k \end{bmatrix}$$

جابه‌جا شود، باید در چنین نمایش بلوکی‌ای قطری باشد: بلوک‌های به ترتیب $m_1 \times m_1$ و $\dots$ و $m_k \times m_k$ در امتداد قطر و سایر درایه‌ها صفر. ولی اگر دو تا از $\lambda_1, \dots, \lambda_k$ مساوی باشند، $C(A)$ عضوی

$C(PAP^{-1}) = \{PBP^{-1} | B \in C(A)\}$ و بنابراین بدون کاسته شدن از کلیت می‌توان فرض کرد که A در فرم ژردان خود است:

$$A = \begin{bmatrix} J_1 & \circ & \cdots & \circ \\ \circ & J_2 & \cdots & \circ \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ \circ & \circ & \cdots & J_k \end{bmatrix}_{n \times n}$$

که در آن برای هر $1 \leq i \leq k$ ، J_i یک بلوک ژردان $m_i \times m_i$ متناظر مقدار ویژه λ_i از A است:

$$J_i = \begin{bmatrix} \lambda_i & \circ & \circ & \cdots & \circ & \circ \\ \circ & \lambda_i & \circ & \cdots & \circ & \circ \\ \circ & \circ & \lambda_i & \cdots & \circ & \circ \\ \vdots & \vdots & \vdots & \ddots & \vdots & \vdots \\ \circ & \circ & \circ & \cdots & \lambda_i & \circ \end{bmatrix}_{m_i \times m_i}$$

و طبعا باید $m_1 + \dots + m_k = n$. توجه کنید که اگر برای هر $1 \leq i \leq k$ ، $B_i \in M_{m_i}(\mathbb{C})$ جابه‌جا شود، آن‌گاه ماتریس

$$\begin{bmatrix} B_1 & \circ & \cdots & \circ \\ \circ & B_2 & \cdots & \circ \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ \circ & \circ & \cdots & B_k \end{bmatrix}_{n \times n}$$

به $C(A)$ تعلق خواهد داشت و لذا می‌توان $\oplus_{i=1}^k C(J_i)$ را - که در آن $C(J_i)$ در $M_{m_i}(\mathbb{C})$ در نظر گرفته شده و زیرفضای ماتریس‌های $m_i \times m_i$ ای است که با J_i جابه‌جا می‌شوند - به عنوان زیرفضایی از $C(A)$ در نظر گرفت. پس $\dim_{\mathbb{C}} C(A) \geq \sum_{i=1}^k \dim_{\mathbb{C}} C(J_i)$. ولی زیرفضای $C(J_i)$ از $M_{m_i}(\mathbb{C})$ حداقل m_i -بعدی است. چرا که J_i با ماتریس‌های $(J_i)^{m_i-1}, \dots, J_i, I_{m_i}$ جابه‌جا می‌شود که عناصری مستقل خطی از $M_{m_i}(\mathbb{C})$ هستند. چرا که در صورت وابستگی خطی آن‌ها، باید J_i در یک چندجمله‌ای ناصفر از درجه‌ی کمتر از m_i صدق کند در حالی که J_i بلوک ژردان $m_i \times m_i$ متناظر $\lambda_i \in \mathbb{C}$ است و لذا چندجمله‌ای مینیمال آن برابر است با $\forall 1 \leq i \leq k : \dim_{\mathbb{C}} C(J_i) \geq m_i$. پس $(x - \lambda_i)^{m_i} \in \mathbb{C}[x]$ و اکنون نامساوی‌ای که در بالا ذکر شد نتیجه می‌دهد که $\dim_{\mathbb{C}} C(A) \geq \sum_{i=1}^k m_i = n$. پس نشان دادیم که برای یک $A \in M_n(\mathbb{C})$ دلخواه: $\dim_{\mathbb{C}} C(A) \geq n$ و تنها مطلبی که در حل قسمت (الف) باقی می‌ماند، ارائه‌ی $A \in M_n(\mathbb{C})$ ای است که برای آن بعد $C(A)$ دقیقا n باشد. بدین منظور توجه کنید که اگر

$$D := \begin{bmatrix} \alpha_1 & \circ & \cdots & \circ \\ \circ & \alpha_2 & \cdots & \circ \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ \circ & \circ & \cdots & \alpha_k \end{bmatrix}_{n \times n}$$

ماتریسی قطری با درایه‌های دویبدو متمایز در امتداد قطر باشد، آن‌گاه زیرفضای عناصری از $M_n(\mathbb{C})$ که با آن جابه‌جا می‌شوند، زیرفضای

خواهد داشت که این نمایش بلوکی ای از آن درایه‌های ناصفری خارج بلوک‌های در امتداد قطر هم دارد: فرض کنید که مثلاً $\lambda_1 = \lambda_2$ یعنی ماتریس‌های مقدماتی ژردان J_1 و J_2 متناظر یک مقدار ویژه باشند و J_2 بزرگ‌تر باشد، یعنی $m_1 \leq m_2$ (فرضی که از کلیت نمی‌کاهد زیرا با مزدوج کردن در صورت لزوم، می‌توان بلوک‌های ژردان را در امتداد قطر جایگشت داد). آن‌گاه عنصر زیر از $M_n(\mathbb{C})$ (که مشابه

$$A = \begin{bmatrix} J_1 & \circ & \cdots & \circ \\ \circ & J_2 & \cdots & \circ \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ \circ & \circ & \cdots & J_k \end{bmatrix}$$

بلوک‌بندی شده) به $C(A)$ تعلق دارد:

$$X := \begin{bmatrix} \circ & Y & \cdots & \circ \\ \circ & \circ & \cdots & \circ \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ \circ & \circ & \cdots & \circ \end{bmatrix} \rightsquigarrow Y = [I_{m_1} | \circ]_{m_1 \times m_2}$$

که در آن

در واقع برای دیدن این که X یا A جابه‌جا می‌گردد، تنها کافی است به زیرماتریس $(m_1 + m_2) \times (m_1 + m_2)$ واقع در گوشه‌ی بالا و چپ توجه کرد که در آن جا داریم:

$$\begin{bmatrix} J_1 & \circ \\ \circ & J_2 \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \circ & Y \\ \circ & \circ \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} \circ & J_1 Y \\ \circ & \circ \end{bmatrix} \begin{bmatrix} \circ & Y \\ \circ & \circ \end{bmatrix} \begin{bmatrix} J_1 & \circ \\ \circ & J_2 \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} \circ & Y J_1 \\ \circ & \circ \end{bmatrix}$$

و این دو حاصل ضرب برابرند، زیرا $\lambda_1 = \lambda_2$ بود و اکنون اگر J را ماتریس مقدماتی ژردان

$$\begin{bmatrix} \circ & \circ & \cdots & \circ & \circ \\ \circ & \circ & \cdots & \circ & \circ \\ \circ & \circ & \cdots & \circ & \circ \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots & \vdots \\ \circ & \circ & \cdots & \circ & \circ \end{bmatrix}_{m_1 \times m_1}$$

بگیریم که متناظر مقدار ویژه‌ی صفر است، به سادگی می‌توان تحقیق کرد:

$$\left\{ \begin{aligned} J_1 Y &= \begin{bmatrix} \lambda_1 & \circ & \circ & \cdots & \circ & \circ \\ \circ & \lambda_1 & \circ & \cdots & \circ & \circ \\ \circ & \circ & \lambda_1 & \cdots & \circ & \circ \\ \vdots & \vdots & \vdots & \ddots & \vdots & \vdots \\ \circ & \circ & \circ & \cdots & \lambda_1 & \circ \end{bmatrix}_{m_1 \times m_1} [I_{m_1} | \circ]_{m_1 \times m_2} \\ &= \lambda_1 Y + [J | \circ]_{m_1 \times m_2} \\ Y J_2 &= [I_{m_1} | \circ]_{m_1 \times m_2} \begin{bmatrix} \lambda_2 & \circ & \circ & \cdots & \circ & \circ \\ \circ & \lambda_2 & \circ & \cdots & \circ & \circ \\ \circ & \circ & \lambda_2 & \cdots & \circ & \circ \\ \vdots & \vdots & \vdots & \ddots & \vdots & \vdots \\ \circ & \circ & \circ & \cdots & \lambda_2 & \circ \end{bmatrix}_{m_2 \times m_2} \\ &= \lambda_2 Y + [J | \circ]_{m_1 \times m_2} \end{aligned} \right.$$

پس نشان دادیم که اگر برای ماتریس

$$A = \begin{bmatrix} J_1 & \cdots & \circ \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ \circ & \cdots & J_k \end{bmatrix}$$

- که در فرم ژردان خود در نظر گرفته شده- بلوک‌های ژردان ظاهر شده در امتداد قطر متناظر مقدار ویژه‌های دوبه‌دو متمایز نباشند، آن‌گاه $C(A)$ عضوی خارج از زیرفضای n -بعدی $\oplus_{i=1}^k C(J_i)$ از خود دربردارد و لذا بعدی بیشتر از n دارد که با روش انتخاب A در تناقض است. پس $\lambda_1, \dots, \lambda_k$ دوبه‌دو متمایزند. حال توجه کنید که چندجمله‌ای ویژه و هم‌چنین مینیمال هر J_i - که بلوک ژردان $m_i \times m_i$ متناظر مقدار ویژه‌ی λ_i بود- برابر $(x - \lambda_i)^{m_i}$ است. حال با توجه به نمایش بلوکی فوق، چندجمله‌ای‌های ویژه و مینیمال A به ترتیب ضرب چندجمله‌ای‌های ویژه‌ی ماتریس‌های $J_1, \dots, J_k$ و ک.م.م چندجمله‌ای‌های مینیمال ماتریس‌های $J_1, \dots, J_k$ هستند. ولی در این جا ک.م.م چندجمله‌ای‌های $(x - \lambda_i)^{m_i}$ ، $1 \leq i \leq k$ به دلیل دوبه‌دو متمایز بودن $\lambda_1, \dots, \lambda_k$ بر $\prod_{i=1}^k (x - \lambda_i)^{m_i}$ منطبق است و این بنابر بالا یکسان بودن چندجمله‌ای‌های ویژه و مینیمال A را به دست می‌دهد.

پاسخ ۱۸. نشان می‌دهیم که پاسخ $\mathcal{V}^k$ است. ابتدا توجه کنید که اگر زیرفضای k -بعدی V از $\mathbb{R}^n$ برابر اشتراک ابرصفحه‌های $x_i = 0$ برای $\mathbb{R}^n$ برای $n > k$ در نظر گرفته شود، آن‌گاه

$$V \cap Z =$$

$$\{(x_1, \dots, x_n) | \forall 1 \leq i \leq k : x_i \in \{0, 1\}, \forall k < i \leq n : x_i = 0\}$$

که $\mathcal{V}^k$ عضو دارد. پس برای اثبات ادعای خود تنها کافی است نشان دهیم که $\mathcal{V}^k \leq |V \cap Z|$ برای یک زیرفضای k -بعدی از $\mathbb{R}^n$. با جمع زدن بردارهای n -تایی به پیمانه‌ی دو، Z یک فضای برداری n -بعدی بر میدان دو عضوی $\mathbb{Z}_2$ می‌شود. اگر $|V \cap Z| > \mathcal{V}^k$ ، آن‌گاه زیرفضایی از فضای برداری n -بعدی Z بر میدان $\mathbb{Z}_2$ که زیرمجموعه‌ی $V \cap Z$ از Z تولید می‌کند، بیش از $\mathcal{V}^k$ عضو خواهد داشت و بنابراین باید بعد آن بر $\mathbb{Z}_2$ بیش از k باشد، چرا که یک فضای برداری k -بعدی بر میدان $\mathbb{Z}_2$ دقیقاً $\mathcal{V}^k$ عضو دارد. بنابراین اگر $|V \cap Z| \leq \mathcal{V}^k$ برقرار نشود، زیرمجموعه‌ی $V \cap Z$ از فضای برداری Z باید $k+1$ عنصر مستقل خطی بر $\mathbb{Z}_2$ را دربرداشته باشد که آن‌ها را به $v_1, \dots, v_{k+1}$ نمایش می‌دهیم که بردارهایی از زیرفضای V از $\mathbb{R}^n$ با مولفه‌های متعلق به $\{0, 1\}$ اند. حال نشان خواهیم داد که این عناصر از V بر $\mathbb{R}$ هم مستقل خطی‌اند: اگر اعداد حقیقی $a_1, \dots, a_{k+1}$ چنان باشند که در $\mathbb{R}^n$:

$$a_1 v_1 + \cdots + a_{k+1} v_{k+1} = 0$$

c_j ها، نامساوی حاصل در بالا نشان می‌دهد $|\det A| \leq \prod_{j=1}^n c_j$ و حال از نامساوی میانگین حسابی-هندسی:

$$|\det A| \leq \prod_{j=1}^n c_j \leq \left(\frac{1}{n} \sum_{j=1}^n c_j\right)^n = 1$$

قسمت ب) اگر $|\det A| = 1$ ، باید در نامساوی میانگین حسابی-هندسی ای که در بالا به کار رفت تساوی برقرار شود: $\prod_{j=1}^n c_j = \left(\frac{1}{n} \sum_{j=1}^n c_j\right)^n$ که می‌دانیم تنها وقتی رخ می‌دهد که c_j ها برابر باشند. ولی $\sum_{j=1}^n c_j = n$ برابر بود و لذا $c_1 = \dots = c_n = 1$ ، یعنی جمع درایه‌های هر ستون از A یک است. حال $\lambda \in \mathbb{C}$ را یک مقدار ویژه دلخواه از A بگیرید. پس بردار $X = (x_1, \dots, x_n) \in \mathbb{C}^n - \{0\}$ موجود است که $AX = \lambda X$. این با در نظر گرفتن درایه‌ی i ام طرفین، نشان می‌دهد که $\sum_{j=1}^n a_{ij}x_j = \lambda x_i$ با اعمال نامساوی مثلث و استفاده از نامنفی بودن a_{ij} ها:

$$|\lambda| |x_i| = \left| \sum_{j=1}^n a_{ij}x_j \right| \leq \sum_{j=1}^n a_{ij} |x_j|$$

پس نشان دادیم که:

$$\forall 1 \leq i \leq n : |\lambda| |x_i| \leq \sum_{j=1}^n a_{ij} |x_j|$$

با جمع زدن تمامی این نامساوی‌ها:

$$\begin{aligned} |\lambda| \left(\sum_{i=1}^n |x_i| \right) &= \sum_{i=1}^n |\lambda| |x_i| \leq \sum_{i=1}^n \left(\sum_{j=1}^n a_{ij} |x_j| \right) \\ &= \sum_{j=1}^n \left(\sum_{i=1}^n a_{ij} \right) |x_j| = \sum_{j=1}^n |x_j| \end{aligned}$$

جمع درایه‌های ستون j ام

در بالا می‌توان $\sum_{i=1}^n |x_i| > 0$ را از طرفین نامساوی حذف کرد. چرا که $X = (x_1, \dots, x_n)$ عضو صفر از $\mathbb{C}^n$ بود و با حذف آن، به $|\lambda| \leq 1$ می‌رسیم. پس اگر $\lambda_1, \dots, \lambda_n$ را تمامی مقادیر ویژه ماتریس A (که $n \times n$ بود) بگیریم که در آن هر مقدار ویژه به تعداد تکرارش نوشته شده، آن‌گاه از آن‌چه در بالا ثابت گردید، نرم هیچ‌یک از $\lambda_1, \dots, \lambda_n$ ، از یک تجاوز نمی‌کند. از طرف دیگر، $\det A = \lambda_1 \dots \lambda_n$ نرمی برابر یک دارد و لذا باید در همه‌ی نامساوی‌های $|\lambda_i| \leq 1$ $i \leq n$ تساوی برقرار گردد که نشان می‌دهد نرم هر مقدار ویژه از A برابر یک است.

پاسخ ۲۰. قسمت الف) ابتدا توجه کنید که $f(I_n) = 1$ و $f(O_{n \times n}) = 0$ (در این راه‌حل، منظور از I_n ماتریس همانی $n \times n$ و منظور از $O_{k \times l}$ ماتریس $k \times l$ با درایه‌های صفر است). چرا که با به کار بردن ویژگی مفروض برای f :

$$f(I_n) = f(I_n I_n) = (f(I_n))^2 \Rightarrow f(I_n) \in \{0, 1\}$$

و حداقل یکی از a_i ها غیرصفر باشد، آن‌گاه چون درایه‌های بردارهای $v_1, \dots, v_{k+1} \in \mathbb{R}^n$ می‌توان $a_1, \dots, a_{k+1}$ را (که حداقل یکی از آن‌ها ناصفر بود) از میان اعداد گویا انتخاب کرد (در واقع از این نکته‌ی ساده استفاده می‌کنیم که اگر E/F یک توسیع میدانی باشد، زیرمجموعه‌ای از عناصر فضای برداری E^n با مولفه‌های در F ، اگر بر میدان E وابسته‌ی خطی باشند، بر میدان F هم وابسته‌ی خطی‌اند). و لذا به تساوی $a_1 v_1 + \dots + a_{k+1} v_{k+1} = 0$ در $\mathbb{R}^n$ می‌رسیم که در آن a_i ها گویا و حداقل یکی از آن‌ها ناصفر است. پس با ضرب طرفین تساوی در عدد صحیح مناسبی، بدون کاسته شدن از کلیت می‌توان a_i ها را در بالا صحیح گرفت. چون همه‌ی اعداد صحیح $a_1, \dots, a_{k+1}$ صفر نیستند، با تقسیم آن‌ها بر توان مناسبی از 2 ، می‌توان فرض کرد که حداقل یکی از آن‌ها فرد است. حال در $a_1 v_1 + \dots + a_{k+1} v_{k+1} = 0$ به تساوی

$$(a_1 \bmod 2)v_1 + \dots + (a_{k+1} \bmod 2)v_{k+1} = 0$$

در فضای برداری $Z = \{(x_1, \dots, x_n) \in \mathbb{R}^n \mid x_i \in \{0, 1\}\}$ می‌رسیم که در آن‌ها حداقل یکی از ضرایب $a_i \bmod 2$ واقع در میدان $\mathbb{Z}_2$ ناصفر است، چرا که حداقل یکی از اعداد صحیح $a_1, \dots, a_{k+1}$ فرد بود. پس عناصر $v_1, \dots, v_{k+1}$ از فضای برداری Z بر میدان $\mathbb{Z}_2$ وابسته‌ی خطی‌اند که با روش انتخاب آن‌ها منافات دارد و این استقلال خطی بردارهای $v_1, \dots, v_{k+1}$ در فضای برداری $\mathbb{R}^n$ را نتیجه می‌دهد. ولی این بردارها همگی در زیرفضای k -بعدی V از $\mathbb{R}^n$ واقع بودند و بنابراین فرض $|V \cap Z| > 2^k$ به تناقض می‌رسد.

پاسخ ۱۹. قسمت الف) بنابر تعریف:

$$\det A = \sum_{\sigma \in S_n} \text{sgn}(\sigma) \prod_{j=1}^n a_{\sigma(j)j}$$

که در آن S_n گروه جایگشت‌ها مجموعه‌ی $\{1, \dots, n\}$ و sgn نمایانگر علامت یک جایگشت است. چون در مجموع فوق تمامی $a_{\sigma(j)j}$ ها نامنفی‌اند و $\text{sgn}(\sigma) \in \{0, 1\}$:

$$|\det A| = \left| \sum_{\sigma \in S_n} \text{sgn}(\sigma) \prod_{j=1}^n a_{\sigma(j)j} \right| \leq \sum_{\sigma \in S_n} \prod_{j=1}^n a_{\sigma(j)j}$$

زیرا a_{ij} نامنفی‌اند.

$$\sum_{f: \{1, \dots, n\} \rightarrow \{1, \dots, n\}} \prod_{j=1}^n a_{f(j)j} = \prod_{j=1}^n \left(\sum_{i=1}^n a_{ij} \right)$$

برای هر $1 \leq j \leq n$ ، $c_j := \sum_{i=1}^n a_{ij}$ را جمع درایه‌های ستون j ام می‌گیریم. پس فرض مسأله را درباره‌ی مجموع تمامی درایه‌های A ، می‌توان به صورت $\sum_{j=1}^n c_j = n$ نوشت و البته توجه کنید که به دلیل نامنفی بودن درایه‌های A ، c_j ها همگی نامنفی‌اند. بنابر روش تعریف

$$f(O_{n \times n}) = f(O_{n \times n} O_{n \times n}) = (f(O_{n \times n}))^2$$

$$\Rightarrow f(O_{n \times n}) \in \{0, 1\}$$

اگر $f(I_n) = 0$ ، آن‌گاه برای هر $A \in M_n(\mathbb{R})$:

$$f(A) = f(AI_n) = f(A)f(I_n) = 0$$

ولذا $f \equiv 0$ و اگر هم $f(O_{n \times n}) = 1$ ، آن‌گاه برای هر $A \in M_n(\mathbb{R})$:

$$1 = f(O_{n \times n}) = f(AO_{n \times n}) = f(A)f(O_{n \times n}) = f(A)$$

ولذا $f \equiv 1$ که هیچ‌یک از این دو حالت بنا بر فرض مسأله رخ نمی‌دهد و بنا بر این $f(I_n) = 1$ و $f(O_{n \times n}) = 0$ نتیجه می‌شوند. به کمک این،

یک سمت حکم به سادگی حاصل می‌گردد: اگر ماتریس A متعلق به $M_n(\mathbb{R})$ وارون‌پذیر باشد، آن‌گاه $1 = f(I_n) = f(AA^{-1}) = f(A)f(A^{-1})$ و بنا بر این $f(A)$ نمی‌تواند صفر باشد. حال برای تکمیل کار، باید عکس این را هم ثابت کنیم: اگر $f(A) \neq 0$ آن‌گاه A وارون‌پذیر است. بدین منظور از برهان خلف استفاده می‌کنیم: فرض کنید $A \in M_n(\mathbb{R})$ با $\det A = 0$ چنان باشد که $f(A) \neq 0$ می‌توان چنین A ای را به قسمی برگزید که $n = \text{rank}(A) < k$ حداقل مقدار ممکن باشد. به دلیل آن‌که ثابت کردیم $f(O_{n \times n}) = 0$ ، ماتریس صفر نیست و لذا k یک عدد طبیعی است. قضیه‌ای استاندارد در جبر خطی حکم می‌کند که ماتریس‌های وارون‌پذیر $P, Q \in GL_n(\mathbb{R})$ موجودند که

$$PAQ = \begin{bmatrix} I_k & O_{k \times (n-k)} \\ O_{(n-k) \times k} & O_{(n-k) \times (n-k)} \end{bmatrix}$$

با f گرفتن از طرفین و استفاده از ضربی بودن f :

$$f(P)f(A)f(Q) = f\left(\begin{bmatrix} I_k & O_{k \times (n-k)} \\ O_{(n-k) \times k} & O_{(n-k) \times (n-k)} \end{bmatrix}\right)$$

که در این تساوی، اعداد $f(P)$ و $f(Q)$ به دلیل وارون‌پذیر بودن P و Q ، بنا بر طرف دیگر حکم که ثابت شد، ناصفرند. پس

$$f\left(\begin{bmatrix} I_k & O_{k \times (n-k)} \\ O_{(n-k) \times k} & O_{(n-k) \times (n-k)} \end{bmatrix}\right) \neq 0$$

این نشان می‌دهد که مقدار f بر هر ماتریس رتبه‌ی k ناصفر است. چرا که به کار بردن مجدد همان قضیه ثابت می‌کند که هر عنصر با رتبه‌ی k از $M_n(\mathbb{R})$ مانند B را می‌توان به ازای $P', Q' \in GL_n(\mathbb{R})$ مناسبی به صورت

$$P' \begin{bmatrix} I_k & O_{k \times (n-k)} \\ O_{(n-k) \times k} & O_{(n-k) \times (n-k)} \end{bmatrix} Q'$$

نوشت و حال با تکرار همان استدلال فوق، $f(B)$ برابر ضرب

$$f\left(\begin{bmatrix} I_k & O_{k \times (n-k)} \\ O_{(n-k) \times k} & O_{(n-k) \times (n-k)} \end{bmatrix}\right) \neq 0$$

خواهد بود در $f(Q'), f(P')$ که به دلیل وارون‌پذیر بودن P' و Q' ناصفرند. این علی‌الخصوص نتیجه می‌دهد که

$$f\left(\begin{bmatrix} O_{(n-k) \times (n-k)} & O_{k \times (n-k)} \\ O_{k \times (n-k)} & I_k \end{bmatrix}\right) \neq 0$$

ولی توجه کنید که ضرب دو ماتریس

$$\begin{bmatrix} I_k & O_{k \times (n-k)} \\ O_{(n-k) \times k} & O_{(n-k) \times (n-k)} \end{bmatrix}$$

و

$$\begin{bmatrix} O_{(n-k) \times (n-k)} & O_{k \times (n-k)} \\ O_{k \times (n-k)} & I_k \end{bmatrix}$$

(که $n \times n$ و از رتبه‌ی k اند)، رتبه‌ای کمتر از k خواهد داشت. زیرا اگر $k > \frac{n}{2}$:

$$\begin{bmatrix} I_k & O_{k \times (n-k)} \\ O_{(n-k) \times k} & O_{(n-k) \times (n-k)} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} O_{(n-k) \times (n-k)} & O_{(n-k) \times k} \\ O_{k \times (n-k)} & I_k \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} O_{n \times (n-k)} & \begin{vmatrix} O_{(n-k) \times (2k-n)} \\ I_{2k-n} \end{vmatrix} \\ O_{(n-k) \times (n-k)} & O_{n \times (n-k)} \end{bmatrix}$$

و در حالت $k \leq \frac{n}{2}$ این حاصل ضرب صفر خواهد بود. پس رتبه‌ی

حاصل ضرب

$$\begin{bmatrix} I_k & O_{k \times (n-k)} \\ O_{(n-k) \times k} & O_{(n-k) \times (n-k)} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} O_{(n-k) \times (n-k)} & O_{(n-k) \times k} \\ O_{k \times (n-k)} & I_k \end{bmatrix}$$

یا صفر است یا $n - 2k$ ، و لذا با توجه به $0 < k < n$ از k کمتر است. پس از روش انتخاب k ، باید مقدار f بر حاصل ضرب فوق صفر باشد که چون

$$f\left(\begin{bmatrix} I_k & O_{k \times (n-k)} \\ O_{(n-k) \times k} & O_{(n-k) \times (n-k)} \end{bmatrix}\right) \neq 0$$

و

$$f\left(\begin{bmatrix} O_{(n-k) \times (n-k)} & O_{(n-k) \times k} \\ O_{k \times (n-k)} & I_k \end{bmatrix}\right) \neq 0$$

به دلیل ضربی بودن f رخ نخواهد داد. تناقض حاصله نشان می‌دهد که اگر $f(A) \neq 0$ ، آن‌گاه A وارون‌پذیر است.

قسمت ب) $\mathbb{R} \rightarrow M_n(\mathbb{R}) : f$ را با خواص قسمت الف)

و همچنین مشتق‌پذیر در نقطه‌ی $I_n \in M_n(\mathbb{R})$ بگیرید. هر دو ضابطه‌ای که برای f که در صورت مسأله بیان شده‌اند، بر باز $GL_n^+(\mathbb{R}) = \{A \mid \det A > 0\}$ از $M_n(\mathbb{R})$ متشکل از ماتریس‌های با دترمینان مثبت، به صورت $A \mapsto |\det A|^\lambda$ به ازای یک $\lambda \neq 0$ داده می‌شوند. پس ابتدا نشان می‌دهیم که اگر تحدید f به باز $GL_n^+(\mathbb{R})$ از $M_n(\mathbb{R})$ (که مولفه‌ی همبندی $GL_n(\mathbb{R})$ حول I_n است) به صورت $A \mapsto |\det A|^\lambda$ باشد، آن‌گاه $f : M_n(\mathbb{R}) \rightarrow \mathbb{R}$ یکی از دو مورد بیان شده در قسمت ب) خواهد بود. از قسمت الف)،

f . بر ماتریس‌های وارون‌ناپذیر صفر است و بنابراین مقدار آن را بر ماتریس‌های با دترمینان منفی بررسی می‌کنیم. ماتریس قطری زنجیره‌ای:

$$R := \begin{bmatrix} -1 & \circ & \cdots & \circ \\ \circ & 1 & \cdots & \circ \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ \circ & \circ & \cdots & 1 \end{bmatrix}_{n \times n}$$

$$\frac{d}{dt}(t \mapsto f(e^{tAB}))|_{t=0} = Df(I_n)(AB)$$

$$\frac{d}{dt}(t \mapsto f(e^{tBA}))|_{t=0} = Df(I_n)(BA)$$

با دترمینان منفی یک را در نظر بگیرید. فرض کنید A ماتریسی $n \times n$ باشد. $\det A < 0$ باشد. پس $RA \in GL_n^+(\mathbb{R})$ و با توجه به این که ضابطه‌ی f بر $GL_n^+(\mathbb{R})$ را می‌دانیم:

$$f(R)f(A) = f(RA) = |\det(RA)|^\lambda = |\det A|^\lambda$$

$$\Rightarrow f(A) = \frac{|\det(A)|^\lambda}{f(R)}$$

ولی $R^\lambda = I_n$ و بنابراین چون در قسمت (الف) نشان دادیم که $f(I_n) = 1$

$$(f(R))^\lambda = f(R^\lambda) = f(I_n) = 1 \Rightarrow f(R) \in \{\pm 1\}$$

پس از بالا، $f(A) = |\det(A)|^\lambda$ یا $f(A) = -|\det(A)|^\lambda$ برای هر ماتریس A با دترمینان منفی، بسته به این که به ترتیب 1 یا -1 که ضابطه‌ی $f(R) = -1$ را که بر ماتریس‌های با دترمینان صفر، صفر می‌شد. به صورت به ترتیب $f(A) = |\det A|^\lambda$

$$f(A) = \begin{cases} |\det A|^\lambda & \det A > 0 \\ 0 & \det A = 0 \\ -|\det A|^\lambda & \det A < 0 \end{cases}$$

$$= \operatorname{sgn}(\det A) \cdot |\det A|^\lambda$$

به دست می‌دهد. پس توجه خود را به تحدید f به باز $GL_n^+(\mathbb{R})$ از فضای برداری $M_n(\mathbb{R})$ معطوف می‌کنیم که بنابر (الف) با مقادیر در $\mathbb{R} - \{0\}$ خواهد بود و مساله تقلیل می‌یابد به اثبات این امر که هر همریختی گروهی $f : GL_n^+(\mathbb{R}) \rightarrow (\mathbb{R} - \{0\}, \times)$ که در I_n مشتق‌پذیر باشد، به ازای یک عدد حقیقی λ ، با ضابطه‌ی

$A \mapsto |\det A|^\lambda = (\det A)^\lambda$ موردنظر ما، چون بنابر فرض $1 \neq f$ ، λ ناصفر خواهد بود. پس یک همریختی $f : GL_n^+(\mathbb{R}) \rightarrow (\mathbb{R} - \{0\}, \times)$ را مشابه بالا در نظر بگیرید. مشتق آن در I_n یک نگاشت خطی $Df(I_n) : M_n(\mathbb{R}) \rightarrow \mathbb{R}$ است. ادعا می‌کنیم که $Df(I_n)(AB) = Df(I_n)(BA)$ برای هر $A, B \in M_n(\mathbb{R})$ کافی است این را با فرض وارون‌پذیر بودن B ثابت کنیم. چرا که به ازای $\mu \in \mathbb{R}$ ای $B - \mu I_n$ وارون‌پذیر است و به دلیل خطی بودن، $Df(I_n)(A(B - \mu I_n)) = Df(I_n)(A) - \mu Df(I_n)(A)$ و $Df(I_n)(A(B - \mu I_n)) = Df(I_n)(A) - \mu Df(I_n)(A)$ و $Df(I_n)((B - \mu I_n)A) = Df(I_n)(B) - \mu Df(I_n)(A)$ و $Df(I_n)(AB) = Df(I_n)(BA)$ تساوی $Df(I_n)((B - \mu I_n)A) = Df(I_n)(B) - \mu Df(I_n)(A)$ را نتیجه می‌دهد. $t \mapsto e^{tAB}$ و $t \mapsto e^{tBA}$ خم‌های همواری در باز

از فضای برداری $M_n(\mathbb{R})$ هستند که در $t = 0$ از نقطه‌ی I_n با بردارهای مماس به ترتیب AB و BA می‌گذرند و لذا از قاعده‌ی زنجیره‌ای:

$$f(e^{tAB}) = f(e^{B^{-1}(tBA)B})$$

$$= f(B^{-1}(e^{tBA})B)$$

$$= f(B^{-1})f(e^{tBA})f(B)$$

$$= f(e^{tBA}) \overbrace{f(B^{-1}B)}^{=f(I_n)=1}$$

تساوی $Df(I_n)(AB) = Df(I_n)(BA)$ برای هر $A, B \in M_n(\mathbb{R})$ را نتیجه می‌دهد. بنابر حکم ساده‌ای از جبرخطی، چنین تابعی بر $M_n(\mathbb{R})$ باید مضرری از تریس باشد: عدد حقیقی λ موجود است به قسمی که

$$(*) \forall A \in M_n(\mathbb{R}) : Df(I_n)(A) = \lambda \operatorname{tr}(A)$$

ولی به جز $(\mathbb{R} - \{0\}, \times)$ یا $(\mathbb{R} - \{0\}, \times)$ هم که در همانی مشتق‌پذیر باشد و تابعی حاصل از مشتق آن در همانی با $A \mapsto \lambda \operatorname{tr}(A)$ داده شود موجود است و آن $(\det A)^\lambda$ است. چرا که می‌دانیم مشتق تابع همواری $\det : M_n(\mathbb{R}) \rightarrow \mathbb{R}$ برابر است با تابع $tr : M_n(\mathbb{R}) \rightarrow \mathbb{R}$ پس نسبت این دو یعنی $A \mapsto \frac{f(A)}{(\det A)^\lambda}$ ، یک همریختی دیگر $g : GL_n^+(\mathbb{R}) \rightarrow (\mathbb{R} - \{0\}, \times)$ خواهد بود که در I_n مشتق‌پذیر و مشتق آن در این نقطه صفر است. زیرا با مشتق‌گیری از

$$\begin{cases} g : GL_n^+(\mathbb{R}) \rightarrow \mathbb{R} \\ A \mapsto f(A)(\det A)^{-\lambda} \end{cases}$$

در I_n :

$$Dg(I_n)(A) = \overbrace{Df(I_n)(A)}^{= \lambda \operatorname{tr}(A) (*)} (\det I_n)^{-\lambda}$$

$$= \overbrace{Df(I_n)(A)}^{= \lambda \operatorname{tr}(A) (*)} (\det I_n)^{-\lambda-1} \overbrace{D(\det)(I_n)(A)}^{= \operatorname{tr} : M_n(\mathbb{R}) \rightarrow \mathbb{R}}$$

$$= \lambda \operatorname{tr}(A) (\det I_n)^{-\lambda-1} \operatorname{tr}(A) = 0$$

پس به منظور اثبات $f(A) = (\det A)^\lambda$ $\forall A \in GL_n^+(\mathbb{R})$ که حل را تکمیل خواهد کرد، کافی است نشان دهیم هر همریختی گروهی $g : GL_n^+(\mathbb{R}) \rightarrow (\mathbb{R} - \{0\}, \times)$ که در نقطه‌ی متناظر ماتریس همانی مشتق‌پذیر و با مشتق صفر باشد، نگاشت ثابت با مقدار یک خواهد بود. بدین منظور توجه کنید که مشتق‌پذیری g در

I_n و $Dg(I_n) = 0$ ، نشان می‌دهد که $g : GL_n^+(\mathbb{R}) \rightarrow (\mathbb{R} - \{0\}, \times)$ در سایر نقاط هم مشتق‌پذیر با مشتق صفر است، چرا که برای $A \in GL_n^+(\mathbb{R})$ دلخواه، g را به دلیل همریختی بودن می‌توان به شکل $X \mapsto g(A)g(A^{-1}X)$ نوشت و آن‌گاه مشتق‌پذیری g در I_n مشتق‌پذیری $g(A^{-1}X)$ در $X = A$ را نتیجه می‌دهد و لذا با ضابطه‌ی $X \mapsto g(A)g(A^{-1}X)$ در A مشتق‌پذیر و مشتق آن در A به کمک قاعده‌ی زنجیره‌ای برابر است با

$$\begin{cases} M_n(\mathbb{R}) \rightarrow \mathbb{R} \\ X \mapsto g(A)Dg(I_n)(A^{-1}X) \end{cases}$$

که به دلیل $Dg(I_n) \equiv 0$ صفر است. پس g تابعی حقیقی مقدار بر باز همبند $GL_n^+(\mathbb{R})$ از فضای برداری $M_n(\mathbb{R})$ است که مشتق آن در هر نقطه صفر است و لذا متحد است با $g(I_n) = 1$ ($g : GL_n^+(\mathbb{R}) \rightarrow (\mathbb{R} - \{0\}, \times)$ همریختی است و لذا ماتریس همانی را به یک می‌برد). که همان چیزی است که در پی اثبات آن بودیم.^۲

---

^۲ اگر بپذیریم که زیرگروه مشتق $GL_n(\mathbb{R})$ برابر است $SL_n(\mathbb{R})$ ، می‌توان راه‌حل کوتاه‌تری برای این مسأله ارائه کرد.